

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

ПІВДЕННИЙ РЕГІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

КАФЕДРА МІЖНАРОДНОГО ТА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПРАВА

«ПРАВА ЛЮДИНИ В ПЕРІОД ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ»

Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Одеса, 31 жовтня 2025 року)

*Друкується за наказом ректора Національного університету
«Одеська юридична академія» О. В. Тодошчака
(наказ № 3110-44 від 02.10.2025 р.)*

Відповідальний редактор – проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного та європейського права, Заслужений юрист України **Аракелян Мінас Рамзесович**

Заступник відповідального редактора – завідувач кафедри Філософії права Юридичного факультету Близькосхідного університету (Кіпр), член-кореспондент Міжнародної академії порівняльного права **Дамірлі Мехман Алишах огли**

Заступник відповідального редактора – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія» **Бехруз Хашматулла Набієвич**

Укладачі:

Бехруз Хашматулла Набієвич – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Мануїлова Катерина Вікторівна – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Грушко Мальвіна Валеріївна – кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Войтович Павло Петрович – PhD в галузі права, доцент кафедри міжнародного та європейського права Національного університету «Одеська юридична академія».

Матеріали видано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, які рекомендували матеріали до друку.

Адреса редколегії:

Національний університет «Одеська юридична академія», кафедра міжнародного та європейського права, м. Одеса, 65009, вул. Фонтанська дорога, 23.
Тел. +38(048)719 8685.

«Права людини в період збройних конфліктів»: Міжнародна науково-практична конференція, присвячується Міжнародному дню прав людини, який відзначається міжнародною спільнотою 10 грудня. **31 жовтня 2025 р., м. Одеса: збірник матеріалів конференції. Одеса. 2025. 219 с.**

© НУ «Одеська юридична академія», 2025
© Кафедра міжнародного та європейського права НУ «ОЮА»

ДО ПИТАННЯ ПРО ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ЗАХИСНИКА НА СТАДІЇ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ

Ключовим елементом забезпечення прав особи на справедливий суд є інститут захисника, адже саме захисник виступає гарантом реалізації права на захист, а участь захисника на стадії судового розгляду є фінальним етапом реалізації такого права.

Поняття «захисник» розкрито в статті 45 Кримінального процесуального кодексу України. Так, захисником є адвокат, який здійснює захист підозрюваного, представництво інтересів юридичної особи, стосовно якої здійснюється провадження щодо застосування заходів кримінально-правового характеру у спеціальному порядку, особи, стосовно якої зібрано достатньо доказів для повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, але не повідомлено про підозру у зв'язку з її смертю, обвинуваченого, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішувалося питання про їх застосування, а також особи, стосовно якої передбачається розгляд питання про видачу іноземній державі (екстрадицію) [1].

Виконуючи роль захисника на стадії судового розгляду, адвокат, в першу чергу, користується визначеними у Кримінальному процесуальному кодексі України правами для належного захисту клієнта. Також захисник повинен дотримуватись визначених у Кримінальному процесуальному кодексі України обов'язків.

Кримінальний процесуальний кодекс України не відокремлює права захисника, натомість описує загальні правила участі захисника у кримінальному провадженні, вказуючи, що захисник користується процесуальними правами підозрюваного, обвинуваченого, фактично не зводить права захисника до певного максимуму, чого не скажеш про обов'язки.

Так, в статті 47 Кримінального процесуального кодексу України визначені обов'язки захисника: 1. Захисник зобов'язаний використовувати засоби захисту, передбачені цим Кодексом та іншими законами України, з метою забезпечення дотримання прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого та з'ясування обставин, які спростовують підозру чи обвинувачення, пом'якшують чи виключають кримінальну відповідальність підозрюваного, обвинуваченого.

2. Захисник зобов'язаний прибувати для участі у виконанні процесуальних дій за участю підозрюваного, обвинуваченого. У разі неможливості прибути в призначений строк захисник зобов'язаний завчасно повідомити про таку неможливість та її причини слідчого, прокурора, слідчого суддю, суд, а у разі, якщо він призначений органом (установою), уповноваженим законом на надання безоплатної правової допомоги, - також і цей орган (установу).

3. Захисник без згоди підозрюваного, обвинуваченого не має права розголошувати відомості, які стали йому відомі у зв'язку з участю в кримінальному провадженні і становлять адвокатську або іншу охоронювану законом таємницю.

4. Захисник після його залучення має право відмовитися від виконання своїх обов'язків лише у випадках:

1) якщо є обставини, які згідно з цим Кодексом виключають його участь у кримінальному провадженні;

- 2) незгоди з підозрюваним, обвинуваченим щодо вибраного ним способу захисту, за винятком випадків обов'язкової участі захисника;
- 3) умисного невиконання підозрюваним, обвинуваченим умов укладеного з захисником договору, яке проявляється, зокрема, у систематичному недодержанні законних порад захисника, порушенні вимог цього Кодексу тощо;
- 4) якщо він свою відмову мотивує відсутністю належної кваліфікації для надання правової допомоги у конкретному провадженні, що є особливо складним [1].

Вказане свідчить про так званий карт бланш адвоката будь-яких ініціатив щодо захисту свого клієнта. Тобто захисник має право використовувати абсолютно усі методи захисту.

Разом з цим, вичерпний перелік обов'язків захисника свідчить про систему стримувань та противаг, фактично збалансовуючи справедливу участь захисника та сторони обвинувачення. Більше того, обов'язки захисника направлені саме на ефективний захист підозрюваного/обвинуваченого.

Кримінальний процесуальний кодекс України не є єдиним нормативно- правовим актом, що визначає права та обов'язки захисника, фактично посиляючись на Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», який в певній частині дублює положення кримінально-процесуального закону [2].

Ключовим акцентом участі захисника на стадії судового розгляду – захист підозрюваного, обвинуваченого. Участь захисника на стадії судового розгляду є запорукою реалізації принципів змагальності сторін та рівності учасників процесу. Адвокат виступає не лише представником підзахисного, а й гарантом дотримання прав людини в умовах кримінального переслідування. Як і права так і обов'язки захисника створені в першу чергу задля захисту клієнта.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13.
2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: закону України від 05.07.2012 р. № 5076-VI / Відомості Верховної Ради. 2013. № 27. Ст. 282. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#top>

Ключові слова: захисник, судовий розгляд, права і обов'язки, гарантії.

Key words: defender, trial, right and responsibility, guarantees

Науковий керівник: кандидатка юридичних наук, доцентка, доцентка кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія» Підгородинська А. В.

Берчук Андрій Вікторович

*аспірант Сектору правових проблем політичних інститутів та процесів
Інституту держави і права імені В.М. Корецького, НАН України*

ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ: НОВІ ВИКЛИКИ ТА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Повномасштабна війна, розв'язана Російською Федерацією проти України, стала не

КВАСНИЦЬКА О.О., БІЛОШКУРСЬКИЙ М.М.

Ідентифікація корупційних ризиків під час будівництва житла для військовослужбовців у контексті забезпечення права на житло.....83

ЩЕРБАК Г.Р., ДРАГАНОВА В.В.

Захист економічних прав громадян України в умовах воєнного стану: виклики та шляхи подолання.....88

МИШАК Д.Е.

До питання про права та обов'язки захисника на стадії судового розгляду.....90

БЕРЧУК А.В.

Волонтерський рух як інструмент захисту прав людини під час війни: нові виклики та міжнародно-правові аспекти.....91

ШВАЙКА Д.М.

Роль співпраці громадянського суспільства та держави в реалізації системи засобів захисту прав людини.....93

Секція № 3

Захист прав людини в європейському правовому просторі

МІШИНА Н.В., ФЕДОРОВА А.

Стандарти Ради Європи щодо соціальних прав: роль конгресу місцевих та регіональних влад в ефективному впровадженні.....97

БАРВІНЕНКО В.Д.

Права людини та кліматична відповідальність місцевої влади: європейські стандарти сталого врядування.....98

ФОРМАНЮК В.В.

Захист прав людини через технічну інтеграцію: роль децентралізованих агентств ЄС у взаємодії з Україною.....101

РЕДЧЕНКО Я.О.

ЄС і глобальні тенденції у міжнародно-правовому регулюванні цифрових валют.....104

Секція № 4

**Захист та реалізація прав людини відповідно до
положень Женевських конвенцій 1949 року**

ДРАКОХРУСТ Т.В., СОЛТИС І.І.

Женевські конвенції 1949 року як фундамент прав людини у воєнний час.....107

ПЛОТНІКОВ О.В.

Етична проблема застосування штучного інтелекту в автономних системах озброєнь.....109

МИЦЬКА О.І.

Роль омбудсмена в процесі утримання та поводження з військовополоненими в Україні.....111

ІВАЩЕНКО В.О.

Окремі міжнародні стандарти у сфері забезпечення захисту цивільного населення під час війни.....114